

Sygn. akt: III AUa 805/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Anna Szczepaniak-Cicha

Sędziowie: SSA Janina Kacprzak (spr.)

SSO del. Beata Michalska

Protokolant: sekr. sądowy Przemysław Trębacz

po rozpoznaniu w dniu 26 marca 2014 r. w Łodzi

sprawy **T. R. przy udziale zainteresowanego (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziałowi w Ł.**

o wznowienie postępowania w sprawie ustalenia podlegania ubezpieczeniom,

na skutek apelacji T. R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 20 listopada 2012 r., sygn. akt: VIII U 1245/12;

1. oddala apelację;

2. zasądza od T. R. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziału w Ł. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

Sygn. akt III AUa 805/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 20 listopada 2012 roku Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił odwołanie T. R. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziału w Ł. z dnia 10 lutego 2012 roku i zasądził od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższe orzeczenie zapadło na gruncie następujących ustaleń faktycznych:

Decyzją z dnia 31 lipca 2008 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. stwierdził, że T. R. nie podlega w okresie od dnia 15 kwietnia 2006 roku ubezpieczeniom społecznym tj. ubezpieczeniu emerytalnemu, ubezpieczeniom rentowym i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy o pracę nakładczą w Spółce z o.o. (...) z siedzibą w Ł..

Od powyższej decyzji T. R. złożył odwołanie, wnosząc o zmianę zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2011 roku, w sprawie VIII U 2960/08, oddalił odwołanie T. R.. Wyrok ten uprawomocnił się z dniem 15 października 2008 roku

W dniu 2 stycznia 2012 roku T. R. złożył wniosek o ponowne ustalenie podlegania obowiązkowo ubezpieczeniu z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą w okresie od dnia 15 kwietnia 2006 roku do dnia 4 sierpnia 2008 roku u płatnika składek (...) sp. z o.o. w Ł.. Jako podstawę prawną wniosku T. R. wskazał przepis art. 83a ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych. W uzasadnieniu powołał się na to, że wyłącznie z winy Zakładu nie brał udziału w postępowaniu. Argumentował, że przez to, iż został pozbawiony czynnego udziału w postępowaniu okoliczności faktyczne leżące u podstaw decyzji z dnia 27 czerwca 2011 roku są nieudowodnione. Powołał się na to, że nikt z zarządu płatnika składek nie został skazany prawomocnie z art. 271 § 1 k.k. podnosząc, iż fakt ten nie był znany organowi rentowemu w momencie wydania przedmiotowej decyzji. Argumentował, że poza sporem jest to, że zarzucany czyn polegający na rzekomo świadomym wypełnieniu deklaracji ZUA i RMUA niezgodnie ze stanem faktycznym wypełnia również normę karną w/w przepisu. Powołując się na treść art. 42 ust. 3 Konstytucji podniósł, że powyższa decyzja stanowi rażące naruszenie zasady domniemania niewinności. Dodał, że niedopuszczalna jest w świetle art. 2 Konstytucji sytuacja faktyczna, w której Państwo uznaje doniosłość prawną czynności prawnej i jednocześnie uznaje ją za nieważną, a więc nieistniejącą. W dalszej części uzasadniał swój wniosek tym, że zgłasza dowód nieznaną organowi rentowemu w postaci pisma z dnia 18 października 2005 roku sporządzony przez ZUS Oddział w Chorzowie na okoliczność, że ubezpieczony kierował się w swoim postępowaniu zasadą z art. 2 Konstytucji, tj. zaufaniem do Państwa i do jego organów. Dodał, że posiada szereg innych dowodów świadczących o tym, że Zakład informował go o braku obowiązku osiągania określonego pułapu dochodów z pracy nakładczej, a nadto podniósł, że w istniejącym stanie prawnym umowa o pracę nakładczą, w której wykonawca nie osiąga wynagrodzenia w wysokości równej połowie najniższego wynagrodzenia jest prawnie doniosła prawnie. Wskazał, że okoliczność ta nie skutkuje nieważnością umowy o pracę nakładczą, a twierdzenia organu rentowego w tym zakresie są całkowicie bezpodstawne i mają uzasadnienie jedynie fiskalne. Konkludował, że żądanie ponownego ustalenia prawa oparte jest na bezspornym fakcie pominięcia przez organ rentowy paragrafów rozporządzenia RM z dnia 31 grudnia 1975 roku w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą począwszy od nr 4 do końca. Wskazał, że kolejnym dowodem jest to, że płatnik słusznie nie udostępnił organowi rentowemu dokumentów klientów, albowiem wywołałoby to czyn zagrożony karą. Na koniec podniósł, że organ rentowy odmawiając ubezpieczonemu prawa do ubezpieczenia społecznego jako nakładcy dopuścił się dyskryminacji bezpośredniej zakazanej ustawą z dnia 3 grudnia 2010 roku o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. na okoliczność, że ubezpieczony kierował się w swoim postępowaniu zasadą z art. 2 Konstytucji, tj. zaufaniem do Państwa i do jego organów. Dodał, że posiada szereg innych dowodów świadczących o tym, że Zakład informował go o braku obowiązku osiągania określonego pułapu dochodów z pracy nakładczej, a nadto podniósł, że w istniejącym stanie prawnym umowa o pracę nakładczą, w której wykonawca nie osiąga wynagrodzenia w wysokości równej połowie najniższego wynagrodzenia jest prawnie doniosła prawnie. Wskazał, że okoliczność ta nie skutkuje nieważnością umowy o pracę nakładczą, a twierdzenia organu rentowego w tym zakresie są całkowicie bezpodstawne i mają uzasadnienie jedynie fiskalne. Konkludował, że żądanie ponownego ustalenia prawa oparte jest na bezspornym fakcie pominięcia przez organ rentowy paragrafów rozporządzenia RM z dnia 31 grudnia 1975 roku w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą począwszy od nr 4 do końca. Wskazał, że kolejnym dowodem jest to, że płatnik słusznie nie udostępnił organowi rentowemu dokumentów klientów, albowiem wywołałoby to czyn zagrożony karą. Na koniec podniósł, że organ rentowy odmawiając ubezpieczonemu prawa do ubezpieczenia społecznego jako nakładcy dopuścił się dyskryminacji bezpośredniej zakazanej ustawą z dnia 3 grudnia 2010 roku o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania.

Organ rentowy wobec wyżej przytoczonej treści wniosku odwołującego wezwał T. R. oraz Spółkę z o.o. (...) z siedzibą w Ł. do przedłożenia w terminie 7 dni od otrzymania wezwania nowych dowodów lub ujawnienia okoliczności mających wpływ na rozstrzygnięcie obowiązku podlegania przez wnioskodawcę ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy o pracę nakładczą.

W określonym terminie żaden z w/w podmiotów nie przedłożył nowych dowodów ani nie ujawnił okoliczności mających wpływ na rozstrzygnięcie obowiązku podlegania przez wnioskodawcę ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy o pracę nakładczą.

Wobec powyższego organ rentowy decyzją z dnia 10 lutego 2012 roku odmówił T. R., zmiany prawomocnej decyzji z dnia 31 lipca 2008 roku znak (...)(...), którą stwierdził, iż T. R. nie podlega od dnia 15 kwietnia 2006 roku ubezpieczeniom społecznym, tj. ubezpieczeniu emerytalnemu, ubezpieczeniom rentowym, dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu wykonywania pracy nakładczej w spółce o.o. (...) z siedzibą w Ł.. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że T. R. wystąpił do Zakładu o wznowienie postępowania w przedmiocie prawomocnej decyzji z dnia 31 lipca 2008 roku. Wyjaśnił, że wnioskodawca wniósł odwołanie od tej decyzji, które wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 29 kwietnia 2011 roku w sprawie VIII U 2960/08 zostało prawomocnie oddalone, w związku z czym decyzja z dnia 31 lipca 2008 roku jest decyzją ostateczną. Powołując się na treść art. 83a ust. 1 i ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, organ rentowy wyjaśnił, że do złożonego w dniu 2 stycznia 2012 roku wniosku T. R. nie dołączył żadnych nowych dowodów, ani też nie ujawnił żadnych nowych okoliczności. Dodał, że pismami z dnia 23 stycznia 2012 roku organ rentowy poinformował T. R. i (...) Spółkę z o.o. o wszczęciu postępowania oraz wezwał wymienionych do przedłożenia w ciągu 7 dni od dnia otrzymania pisma nowych dowodów lub ujawnienia nowych okoliczności mających wpływ na rozstrzygnięcie o obowiązku podlegania przez w/w (...) Sp. z o.o. Podniósł, że w zakreślonym terminie nie przedłożono żadnych dowodów w związku z czym, organ rentowy odmówił zmiany prawomocnej decyzji z dnia 31 lipca. 2008 roku.

W tak ustalonym stanie faktycznym sprawy Sąd Okręgowy uznał odwołanie wnioskodawcy za nieuzasadnione. Wskazując na treść art. 83 a ust. 1 i 3 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych Sąd pierwszej instancji podniósł, że uchylenie prawomocnej decyzji z dnia 31 lipca 2008 roku wymagało stwierdzenia, że wystąpiły przesłanki, o których mowa w tym przepisie tj. przedłożenie nowych dowodów lub ujawnienie okoliczności istniejących w chwili wydania decyzji merytorycznej, które mają wpływ na oceniane nią uprawnienie.

Tymczasem w ocenie Sądu pierwszej instancji analiza argumentacji przedmiotowego wniosku nie dawała podstaw do wznowienia postępowania w sprawie o ustalenie podlegania przez odwołującego ubezpieczeniu społecznemu z tytułu umowy o pracę nakładczą od dnia 15 kwietnia 2006 roku. W istocie odwołujący nie przedstawił organowi rentowi nowych dowodów ani nie ujawnił okoliczności mających wpływ na rozstrzygnięcie o podleganiu ubezpieczeniom społecznym z tytułu w/w pracy nakładczej łączącej odwołującego z zainteresowaną w sprawie Spółką.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 §1 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Wysokość kosztów Sąd ustalił w oparciu o treść § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę

Powyższe orzeczenie zaskarżył apelacją wnioskodawca wnosząc o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu.

W uzasadnieniu skarżący podniósł, że nie wnosił o wznowienie postępowania sądowego w sprawie uprzednio już rozstrzygniętej prawomocnym wyrokiem sądowym, a o ponowne ustalenie prawa w rozumieniu art. 83a ust . 1 ustawy o sus.

W ocenie apelującego regulacja objęta art. 83a usus jest wynikiem przyjęcia, że decyzja organu ubezpieczeń społecznych nie ma przymiotu powagi rzeczy osądzonej równej wyrokowi sądu, zatem ponowne ustalenie prawa lub zobowiązania nie jest uzależnione od wykazania przed organem, że z okoliczności faktycznych lub dowodów podważających prawo lub wykazujących zobowiązanie odwołujący nie mógł skorzystać w poprzednim postępowaniu. Ponowne ustalenie prawa lub zobowiązania stwierdzonego ostateczną decyzją ZUS jest instytucją odrębną od wznowienia postępowania administracyjnego, wprowadzoną zamiast wznowienia postępowania administracyjnego. Jej regulacja w art. 83a u. 1 usus jest wyczerpująca i odrębna, co wyłącza stosowanie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego dotyczących wznowienia postępowania. W ocenie skarżącego w/w regulacja nie przewiduje odmowy ponownego ustalenia prawa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem Sąd Okręgowy wydał prawidłowe rozstrzygnięcie, które znajduje uzasadnienie w całokształcie okoliczności faktycznych sprawy oraz w treści obowiązujących przepisów prawa.

Nie ulega wątpliwości, że ponowne ustalenie prawa lub zobowiązania stwierdzonego ostateczną decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na podstawie obowiązującego obecnie art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jest instytucją odrębną od wznowienia postępowania administracyjnego, wprowadzoną zamiast wznowienia postępowania administracyjnego, a jej regulacja jest wyczerpująca, co wyłącza stosowanie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego dotyczących wznowienia postępowania (por. między innymi motywy uchwały Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2005 r., II UZP 15/05, OSNP 2006, nr 17-18, poz. 176). W związku z tym wniosek "o wznowienie postępowania" jak to określił organ rentowy, czy wniosek ubezpieczonego o ponowne ustalenie prawa, w indywidualnej sprawie zakończonej uprzednio prawomocną decyzją organu rentowego dotyczącą przebiegu ubezpieczeń (art. 83 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń), z powołaniem się na "nowe okoliczności faktyczne lub nowe dowody istniejące w dniu wydania decyzji", podlega rozpoznaniu w trybie przewidzianym w art. 83a ust. 1 lub 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a nie na podstawie art. 145 k.p.a. Ani organ rentowy, ani sąd ubezpieczeń społecznych nie jest związany podstawą prawną wskazaną we wniosku "o wznowienie postępowania", bowiem wystarczającą przesłanką zastosowania art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jest wskazanie przez stronę przyczyn "wznowienia" odpowiadających podstawom ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania wymienionym w tym przepisie. Ponadto artykuł 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie określa granic czasowych wydania decyzji w przedmiocie ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania stwierdzonego decyzją organu rentowego, co oznacza, że może ona być wydana w każdym czasie, jeżeli zostaną spełnione przesłanki wskazane w tym przepisie (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z 2 kwietnia 2009 r., III UK 86/08, OSNP 2010, nr 21-22, poz. 268 oraz z dnia 9 marca 2011 r., III UK 86/10, LEX nr 818611). Oczywiście jest także, że decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nie mają waloru powagi rzeczy osądzonej, bowiem zasadą rządzącą stosunkami ubezpieczeń społecznych jest bowiem możliwość wzruszenia ustaleń stanowiących podstawę faktyczną prawomocnych orzeczeń, także przez wydanie nowej decyzji organu rentowego (por uchwałę Sądu Najwyższego z 3.10.1996r., II UZP 18/96, OSNAPiUS 1997 nr 7, poz. 117; postan. Sądu Najwyższego z 7.05.2009r. III UK 100/08, OSNP 2011/1-2/24).

Wzruszalność decyzji polega przede wszystkim na niwelowaniu tzw. wad materialnoprawnych, czyli uchybień organu rentowego w zakresie rozstrzygania o faktach warunkujących uprawnienia i obowiązki w sferze ubezpieczeń społecznych, albo zaniedbań samych ubezpieczonych wywołanych ich nieporadnością w dokumentowaniu praw i obowiązków lub niedostateczną znajomością warunków, od spełnienia których zależy przyznanie uprawnień ubezpieczeniowych.

Biorąc pod uwagę charakter ubezpieczeń społecznych i cele jakie ta gałąź prawa ma realizować (między innymi zabezpieczenie świadczeń - środków utrzymania w razie zaistnienia ryzyka ubezpieczeniowego) zaistniała konieczność przyznania stronom szerokich uprawnień zarówno w celu kwestionowania ustalonych pierwotnie praw i obowiązków, jak i ponownego ubiegania się o ponowne ustalenie uprawnień lub obowiązków z zakresu ubezpieczeń społecznych. Dlatego też w orzecznictwie przeważa pogląd, że decyzja organu rentowego nie ma przymiotu powagi rzeczy osądzonej, co oznacza, że organ rentowy lub ubezpieczony mogą podważyć poczynione wcześniej ustalenia i zmierzać do ustalenia zgodnego z rzeczywistym stanem rzeczy, jeżeli powołano się na nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji mające wpływ na ustalenie uprawnień ubezpieczeniowych. W wyniku zastosowania instytucji ponownego ustalenia prawa w sferze ubezpieczeń społecznych następuje nadzwyczajna kontynuacja postępowania w tej samej sprawie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2000 r., II UKN 41/00, Prok. i Pr. 2001/6/39), w którym organ rentowy ma możliwość zniwelowania własnego uchybienia powstałego przy ustalaniu prawa, natomiast zainteresowany uprawniony jest do ubiegania się o ustalenie prawa, którego mu nie przyznano, jeżeli wcześniej nie powołał się na okoliczności uzasadniające powstanie takich uprawnień.

Przesłankami ponownej oceny uprawnień ubezpieczeniowych są "nowe dowody" i "ujawnione okoliczności" istniejące przed podjęciem decyzji i mające wpływ na ustalenie prawa. Odnosząc się do pierwszej podstawy wznowienia

postępowania należy stwierdzić, że wzruszenie takiego rozstrzygnięcia może być przeprowadzone w sytuacji przedstawienia nowych dowodów podważających wiarygodność uprzednio zgromadzonego materiału dowodowego. W sposób swoisty i szeroki ujmowana jest przesłanka ujawnionych okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji rentowej. Okoliczności te nie muszą być tylko faktami, na które strony realizacyjnego stosunku prawnego ubezpieczeń społecznych nie mogły się powołać w poprzednim postępowaniu (wtedy ich nie znały), lecz także takimi faktami, które powinny być znane przy dołożeniu należytej staranności, jednakże na skutek błędu, zaniedbania, przeoczenia czy nieznajomości przepisów nie zostały uwzględnione. Ujawnione okoliczności mogą zatem wynikać zarówno ze zgłoszenia nowych (nieznanych) dowodów wpływających na odmienną, od dokonanej pierwotnie, ocenę stanu faktycznego, jak i stanowić podstawę do ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania. "Ujawnione okoliczności" to - między innymi - określone w przepisach prawa materialnego fakty warunkujące powstanie uprawnień ubezpieczeniowych.

W związku z powyższym wnioskodawca ma prawo żądać ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania. Jednakże prawo to jest ograniczone – wbrew twierdzeniom ubezpieczonego – wykazaniem nowych dowodów czy ujawnieniem okoliczności istniejących przed podjęciem decyzji i mających wpływ na ustalenie prawa. Skoro zatem skarżący nie złożył nowych dowodów ani też nie wskazał nowych okoliczności w rozumieniu powołanego wyżej przepisu, organ rentowy uprawniony był do wydania decyzji odmawiającej uwzględnienia jego wniosku. Ubezpieczony powyższych przesłanek ponownego ustalenia prawa nie wykazał także na etapie postępowania przed Sądem pierwszej instancji. Prawdłowo Sąd Okręgowy ocenił wszystkie podnoszone przez wnioskodawcę okoliczności i uznał, że nie mieszczą się one w rozumieniu art. 83a ust 1 ustawy o sus. Natomiast zarzuty apelacji w zasadzie dotyczą jedynie interpretacji art. 83 a ustawy o sus i nie kwestionują dokonanej przez Sąd pierwszej instancji oceny materiału dowodowego.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 kpc, apelację wnioskodawcy jako bezzasadną, oddalił.

O kosztach postępowania sąd orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 k.p.c.) zasądając na rzecz organu rentowego zwrot kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję w kwocie wskazanej § 12 ust.1 pkt.2 w zw. z § 11 ust 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego urzędu(Dz. U. Nr 163 poz.1349 ze zmianami).